

A mórakalmi Gyepsoron 1958-ban

A Gyepsor régen úgy tartozott oda a magyar faluhoz, mint fényhez az árnyék. Örökszép regények sokasága született a tiz- és százezernyi magyar gyepsor lakóinak sanyarú életéről. A sárbaragadt »aproszemű« gazdfeles viskókról, melyeknek három örökös, soha el nem maradható vendége volt: a csendő, a végrehajtó és a halál. Ismertem valamikor magam is gyepsoriakat, Bertáékat, Kisséket, Fehéréket, ahol alig múlt el anélkül a tél, hogy ne lett volna szükség cukros ládára. Nem fának, széneknél, aszalt almának kellett az, hanem koporsónak. A cukros ládában deszka is, szög is volt annyi, hogy ki lehetett állítani belőle egy kis gyermekkoporsót.

Lám, lám, sokszor mi felnőttek is olyanok vagyunk, mint a kicsinyek. Letöröljük a könnyeket, s máris tudunk nevetni, sértődötten dűzzogni is, s könnyen felejtjük, mi fájt még az imént. Tizenhárom esztendő csak egy szusszantásnyi idő a történelemben, s ez is elég volt ahhoz, hogy sok mindennel együtt feledjük a »gyepsort« is.

A tudóhaj, a penészvitanyai már nincsenek sehol. Utcától lett a falakból, a járda meg az útkövezet alá. Nem őrizték meg a névtáblákat sem. Egyiket átfestették, a másik helyett újat csináltak, ilyen és ehhez hasonló felírásokkal: Május 1. utca, Petőfi utca, Lenin utca, Tolbuhin utca. S ma már tudommal egész Csongrád megyében csak egyetlen Gyepsor van: Mórakalmon. Itt így nevezik ma is. Helyén pár éve még szántóföldek húzódtak, most meg egytől-egyetlen újak itt a házak. Hogy mégis miért lett ez Gyepsor, ez is kiderül majd később.

Az 1860-as években rakták le a község alapjait. »Kapitányságot« létesítettek, Szegedről kirendelt tisztviselők, rendőrök számára építettek néhány lakást, hivatali helyiségeket, ahol a szegedi, kiskunsági puszták népe elintézhette apróbb ügyes-bajos dolgát. Vagy éppen törvényt ültek feletük verekedésért, tyúklopásért. A templomot 1905-ben építették. Az időközben eltelt 40 esztendő alatt egyetlen ház sem épült fel a »kapitányság« körül. Csak a templom után épített egy-két jobb módú gazda házat itt a leendő faluban, hogyha megöregszene, ne kelljen messzire járniok imádkozni. Azután a templom mellett hosszabban és előtte keresztben kiépült két hosszú utca és építettek még két néhány házból álló rövid utcát is. Ebben a faluban a múltban nem igen voltak szegény emberek. A birtokhatár 10 holdnál kezdődött, s általában ötven holdig terjedt. Vagyis csak ilyen emberek szerezhettek letelepedési engedélyt a tanyaközpontban. A cselédek, a napszámósok hada kint élt a tanyán.

Mit mond a jelenlegi mórakalmi statisztika? Mórakalmom önálló közigazgatású községnek — ennek a határszéli falunak — (nem tévedés) 68 beépített és ma is építés alatt álló, szépen fásított utcája van. Eny-

nyi utcának még csak nevet adni is nehéz dolog. Hogy meg legyen a 68 név, szükség volt még a »Gyepsor« ra is. Csak ebben az évben 120 két- és háromszobás összkomfortos falusi ház épült fel itt. Tavaly pedig 73. Csak e 193 ház közül mintegy 150-nek a tulajdonosa már fürdőszobát is építettett magának. Mint Német elvtársától, a tanács elnökétől megtudtam, utóbb újabb 250, három-négy száz öles telket mértek ki, melyeknek a beépítésére jövőre kerül sor.

Most lássuk közelebbről a Gyepsort. Nagy — három-négy száznyas — frissen festett és még festetlen ablakok alatt ballagok a járdán. Csak úgy találokra nyitom meg az egyik kilincset. A kapun belül takaros, 12 éves forma kislány fogad. Az üvegezett, világos folyosón át fehérre síkalt padlójú nappali szobába tesékel. Anyukája koknit stoppol éppen a nagy ablak előtt. Hamar megbarátkozunk, s falusi szokás szerint ez a menyecske is panasszal kezd: — Hát van azért itt még baj elég. Kívül már csak jól áll a házunk, sokba került a kóporozás, de belül, láthatja, még fehérek a falak. A duplaajtókat se rég vetők meg.

— És ezelőtt hol volt a házuk?
Kurta a válasz: Sehol. — Hanem úgy látom, magukat lepipálják itt a szomszédok — intek a két szomszédos új ház felé.

— Nem pipálnak azok le — tiltakozik a menyecske. Ez itt mellettünk a Deák Feri háza, traktoros a gépállomáson. Szép az övé is, de 60 centivel rövidebb, mint a miénk.
— Gondolom, jó termései voltak mostanában?
— Nem éppen, mert nincs is a kerten kívül földünk. A párom napszámós, cselédember volt azelőtt, most meg tisztviselő a tanácsnál.

Átellenben folytatásában az ásothalmi úton túl, egy valóságos villanegyed tárul elém. Magas sátorotetős, alapincézett épületek egész tömege. Újak, s éppen olyanok, amilyeneket ezelőtt az urak építettek maguknak vidéki birtokaikra.
Most megint az elnökkel beszélgetünk és megint csak a bajokról.

— Kivernek már a faluból az emberek a vízműért. Mert egy törpe vízművet és

A Rádió tánczenekara Szegeden

A Magyar Rádió és Televízió tánczenekara, amely most ünneplő megalakulásának tizedik évfordulóját, december 1-én, hétfőn este 7 órakor bemutatja új műsorát a Szegedi Nemzeti Színházban. A zenekart Zsoldos Imre vezeti. Közreműködnek a legnépszerűbb és a rádióból is sokszor hallott táncdal-énekesek: Ákos, Stefi, Hollós Ilona, Zárai Márta és Vámosi János. A műsort Brachfeld Siegfried, a Magyar Rádió munkatársa konferálja. Művészeti vezető Bágya András, sok népszerű táncdal és szanzonegyesítője.

Vasárnap zárul a Nemzetközi Fotokiallítás

A Nemzetközi Művészeti Fotokiallítás iránt változatlanul tart az érdeklődés. Csütörtökön vásárhelyi, szentesi, mezőkövácsházi és kecskeméti diákcsoportok tekintették meg a kiállítást. A két héttel ezelőtt megnyitott kiállítás vasárnap este zárul. Erre a napra újabb vidéki látogatókra számítanak. A Szegedi Fotoklub tagjai szombaton este 6 órakor kollektíve tekintik meg a kiállítást dr. Lajos Sándor, a művészeti bizottság elnökének tárlatvezetésével.

rinti vonathoz csatolt külön-szerelvényvel utaznak Szegedre.

A fotokiallítás szerves részét képezi az ugyancsak nemzetközi anyagból válogatott színes dia-képek bemutatása, amelynek utolsó vetítése ma, pénteken délután 5 órakor lesz a Báb-színházban.

A Szegedi Fotoklub tagjai szombaton este 6 órakor kollektíve tekintik meg a kiállítást dr. Lajos Sándor, a művészeti bizottság elnökének tárlatvezetésével.

egy strandfürdőt akarunk. Másfél millió kellene hozzá és az évi közszélesztési alapból való jóvedelmünk csak 600 ezer forint. De már eljártunk a dologban. Lesz másfélmillió hitelünk a banktól. 1960-ra állni fog a vízmű, úszkálni lehet a fürdőben is. Anyag is kellene még — folytatja az elnök — az új utcák villamosításához. Különösen póznákból van hiány. Mert a falusi ember is úgy van már a villannyal, nem találja helyét a lakásban, ha nem ég a villany.

Csepri József

Megnyitott Fritz Cremer szegedi kiállítása

A Móra Ferenc Múzeum képtárában tegnap délután megnyitották Fritz Cremer kétszoros nemzeti-díjas német szobrászművész kiállítását. Vidéken csak a szegedi közönségnek nyílt módja arra, hogy saját városában tekinthesse meg a neves mester nagyszerű alkotásait. Megnyitó beszédet Dénes Leó, a Kulturális Kapcsolatok Intézetének alelnöke mondott. Az ünnepélyes megnyitón megjelent a városi tanács és a városi pártbizottság több vezető képviselője is. Már az első napon sok látogatója volt a művész kiállításnak.

A budapesti fúvósötös a "C" sorozat első hangversenyén

A bérleti hangversenyek »C« sorozatának első koncertjére kerül sor november 29-én, szombaton este 7 órakor, a Zeneművészeti Szakiskola hangversenytermében. A koncert műsorában Bach-Vaszy Pastoral és fuga-ját, Danzi fúvós-ötösét, Ibert három rövid darabját, Mozart B-dúr divertimentóját, Lajta két szerzeményét és skót dalokat hallhatunk Török Erzi Kossuth-díjas énekművész, valamint a budapesti fúvósötös (Jeney-Szeszler-Meizl-Onozó-Hara) előadásában.

— Közkívánatra megismétlik a Tiszatáj Irodalmi Színpad Karinthy-estjét bérleten kívül előadásban. December 1-én, hétfőn este 7 órakor ismét hallhatjuk Karinthy nagyszerű verselt, stílusparódiáit és karcolatait Ascher Oszkár Kossuth-díjas előadóművész, a leghivatottabb Karinthy-interpretátor közreműködésével.

Siklós János:

A MEGTALÁLT ÚT

Kedvetlenül ébredt, az éjszakai családi vihartól, meg az idegnyugtató méregtől. Kábán, révülten tekintgetett a szobában, idegenül hatott az egyetlen megszokott helyiség berendezése. Nézte a faragott fekete szekrényt és úgy tűnt előtte, hogy a két ajtó szemmé változott rajta és a dombos homlokcsont mögül szigorúan figyelték mozdulatait. A kerek asztalka, meg a két szék megindult a magas hengeralakú vaskályha irányába, lassan, bicegve haladtak a bútorok.

Az olvasólámpa sárga, erőtlen fénye bántotta a szemét, amint az éjjei szekrény tenyérnyi felületén levő összeszűrt fényt. Elkopkodott írásra jellemző sarkos betűkkel, lefelé hajló sorsral címzett borfték, kis üvegeske, egy bögre víz, kis kanál, üres tányér. Elfordult. A másik részagy megvetve, érintetlenül, csak a tiszta pizsama hiányzik, pedig délután odakészítette. Azután a kis gyerek rácschal körülfont fekhelyére tévedt nyomott, zavaros értelme. Gesztenyész hajú, erős, sűrűhúsú kislá egyenes légzése nyugtatta.

— Fázik a gyerek.
Meglepődött a falakról visszacsapódó érdekes hangtól.
— Milyen furcsán beszélék — érezhetően duzzadt nyelvét tapogatta fogorával.
— A sok gyógyszer. Igen az...
Kilépett az ágyból, betakargatta az alvót, az asztalhoz ment, fogta a kékítőkötőt, ágya szélére ült és az éjjeli szekrényen égő lámpa fölé hajolt. A tükörfől viaszos színmély redőkkel érezett arcának tört vonásait nézte. Sötétzölke fésületlen haja vadon nőtt erdei bozóthoz hasonlított, duzzadt szemhéja elfogta acélszürke szemének fényét.

— Negyvenöt éves öregasszonynak látszom, pedig huszonhét sem vagyok. Megöregedtem testben, lélekben.
Fáradtnak érezte magát, mintha két napig egyfolytában szemet lapátolt volna. Letette a tükört, az ablakhoz lépegetett és kinyitotta a barna spaletta egyik szárnyát.
— Reggel van, szürke, komor reggel — sóhajtott és érdektelenül nézte az ismert utcát.
A hideg eső egyenesen kopogott az ablak külső bádogpárkányán, a vizes járdán gyalogos emberek siettek, kabátba húzott nyakkal, aszanyok, lányok csernyék alatt.

MAKOLÉVE

Jászi Oszkár a szlovák kérdésben tanácskozásokat kezdetű Hodzsa Milánnal, a Csehszlovák Köztársaság teihatalmú budapesti követével. Hasonló céllal a fővárosba érkezett Maniu Gyula, az aradi román nemzeti tanács vezetője is.

Januárra tűzték ki az új nemzetgyűlési választásokat. A kormány elhatározta, hogy bevezeti a munkanélküli segélyt: a férfi szakmunkásoknak napi 10, a nőknek 6 korona segélyt adnak. A segélyezés körül később nagy harcok dúltak, s ezek jelentősen hozzájárultak a néptömegek forradalmasodásához.

A Délmagyarország írja: »Tengerészkatona! Csütörtökön délután 3 órakor gyűlést tartunk a Munkásotthonban (Fekete-ház), amelyre meghívjuk az összes Szegeden tartózkodó tengerészeket.« Köztudomású, hogy a katonák legőntudatosabb, legforradalmibb csoportjait a tengerészek alkották.

Detre János egy nála járt küldöttség előtt fölvetette a polgári pártok — a Károlyi-párt és a Radikális Párt — egyesülésének gondolatát. Kijelentette, hogy szerinte csak két pártra van szükség: egy polgári és egy munkaspártra. A Szegedi Napló »Egy fölösleges tanács« címmel bírálja az ún. Nők Tanácsát, amelyet Reök Ivánné s több más szegedi »úriasszony« kezdett szervezni, demokratikus címke alatt, s mint később beigazolódt: ellenforradalmi céllal. Ujból terjed a spanyolnátha.

Örömmel jöttem Magyarországra

Beszélgés L. N. Derjugin professzorral

L. N. Derjugin egyike annak a 25 szovjet tudósának, akik a hazánk és a Szovjetunió között létrejött kulturális csereegyezmény keretében Magyarországra látogattak és látogatnak. Derjugin professzor a Kulturális Kapcsolatok Intézetének meghívá-

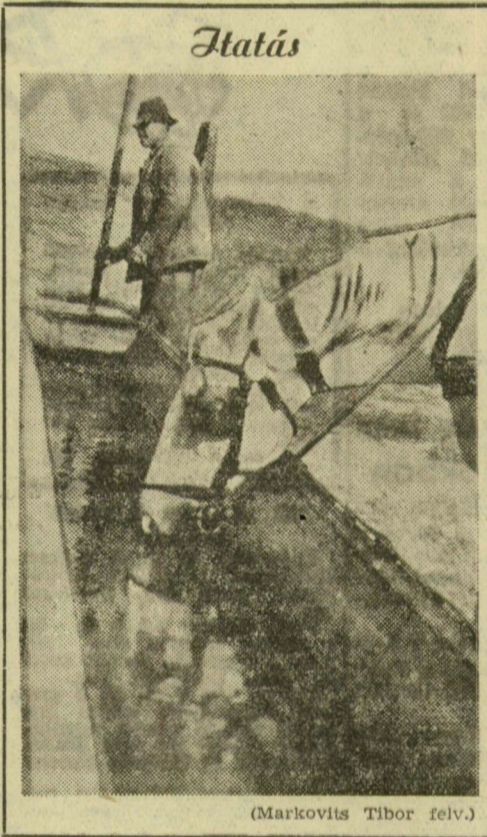
sára a budapesti Műegyetem elméleti villamosságtani tanszékének vendégeként három hetet tölt nálunk. Ebből a három héttől két napot szentelt arra, hogy előjőjön Szegedre, s beszélgessen szegedi fizikusokkal.

— A moszkvai repülőmérnök-képző intézetben dolgozom — válaszolt kérdésünkre. Az elméleti villamosságtan tanára vagyok. Magyarországra örömmel jöttem, hiszen ez az ország világszerte ismert magasszínvonalú rádiótechnikájáról. Hogy ez valóban így van, arról személyesen győződtem meg a budapesti elektromos és rádióműszaki üzemekben. Fővárosi vendéglátómnak, Simonyi Károly, a Műegyetem elméleti villamosságtan tanszéke vezető professzorának könyvét jól ismerem, s most hasznos eszmecsere is folytathatunk erről a jelentős munkáról.

— Horváth Jánossal, az önké egyetemének, a Szegedi Tudományegyetem természettudományi karának professzorával, az elektromágneses térrelmélettel kapcsolatos kutatásairól beszélgettünk. Meglátogattam Budó Ágoston professzor intézetét, a Kísérleti Fizikai Intézetet is. A szegedi fizikusokkal folytatott eszmecsere, úgy érzem, számomra is igen hasznos és eredményes volt.

— Nagyon sajnálom, hogy ilyen rossz az időjárás. Budapestből, Európa egyik legszebb fővárosából is igen keveset láthatam, mert az ittlétem óta eltelt 10 nap alatt vagy esett az eső, vagy pedig köd volt. Remélem, ha legközelebb Magyarországra — és Szegedre — jövök, nem fog rossz idő akadályozni abban, hogy tüzesebben szétnézzek, megtekintsem a városok nevezetességeit, gyönyörködjem szépségükben.

(P—p)

(Markovits Tibor felv.)

A közeli gyárakhoz iparkodtak. Egy-egy autó suhant el a széles betonúton.

— Boldog emberek. Örülnek az életnek, szépnek látják a kopár utcát — fogta fel tisztuló értelme az előtárlukozó képet, összefüggést keresve a szomorú ösz és kilátástalan élete között.

— Egyforma üresek és céltalanok vagyunk, én meg az út. Vízestollú veréb röpött az ablakhoz, sárga-szürke csőrével sebesen kopogtatta a nedves horganylemezt. Ettek keresett. Ő szoktatta ide a kis madarakat, mert olyan érzése volt, hogy ezek a hontalan, kiszolgáltatott csöppségek is hazuról repültek ide, megérezték az otthoni szagot. Ettetgette őket és nekik panaszkodott, hogy azután mindjárt szégyenlősen elpiruljon csacsiságán.

— Kis butám. Adnék enni, de nekem sincs, a mozdulat is nehezemre esik. Kis hontalan madaram.

Milyen rossz is lehet az élete egy verébnek. Ott alszik, ahol megéri az estét, óvatosan kíméli a várható veszedelmet. Reggel elkezd, röpdös táplálékért, keres, hajszol, hogy ne forduljon le éhében az éjjeli eresz alá, vagy nappal a faágról.

Mégis csak jobb neki, mint énnekem — hasonlított a helyzetét a topogó madárhoz — mert neki nincs értelme, nem tud szellemet teremteni és ennélfogva nem marja kín, gyötörődés.

Gondolatai szabálytalanul forgolódtak, logikai összefüggések, átmenetek nélkül változtak. Ösz kopaszította jávor- és kőrifák a férjétől megszokott dicsőtő jelzőkkel szemben sivar, rideg, kibíthatatlanná teremtették az utcát, meg a várost.

Visszaemlékezett Vilmos dicsőtő megjegyzéseire, szinte hallani vélte és önkéntelenül elmosolyogta magát.

— Látod, milyen más itt minden? Hiába Bonn, a Nyugat városa, nem koszos, gyertyafényű Budapest és még kevésbé lapos, tanya Szeged.

— Igen, ezek az utcai kerítés-oszlopok valóban páratlanok — mondaná most Vilmosnak, ha itt lenne.

Szegednél nincs szebb város — védelmezte születésének helyét, — a Tisza, régi elméletet örökölt Sárka. Bakfis kora, a Szilléri sugáruúti kis házikó, ahol meglátta a napot, anyja arcát.

— Mozdulatait soha nem felejttem el. Szegény apám... — sajogtak benne a felelevenedett gyerekeinek és ezekről olyan áhitattal, újracsélesztett beszélt, mint valami kincséről, amellyel kivüle senki más nem rendelkezik.

— Na jól van, ne nacionalistáskodjál, az emberek egy része azt tartja legszebb helynek, ahol meglátta a világot, ahová gyerekeinek emlékezetes élményei kötnek. Ez teljesen impresszív, szubjektív dolog — fölfényeskedett a száján, amikor az otthonát emlegette előtte.